

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Arařtırmalar
Year: 7 - Number: Special Issue (Özel Sayı) 3 p. 1-14, May 2023

Türkçe Öğretmenlerinin Çoktan Seçmeli Soru Hazırlamaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi* ** ***

Evaluation of Turkish Teachers' Opinions on Preparing Multiple Choice Questions

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1201939>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
09.11.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
04.12.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31.05.2023

Asya Studies

Zekiye Yıldırım Suna
Milli Eğitim Bakanlığı / Ölçme Değerlendirme
ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü /
Mersin Ölçme Değerlendirme Merkezi
zekiyeyildirim111.zy@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0001-5632-9225>

Prof. Dr. Abdurrahman Güzel
Başkent Üniversitesi / Eğitim Fakültesi /
Türkçe Eğitimi ABD
guzel@baskent.edu.tr

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-2896-1156>

Prof. Dr. Ahmet Benzer
Marmara Üniversitesi / Atatürk Eğitim
Fakültesi / Türkçe Eğitimi ABD
ahmetbenzer@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-3579-3699>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır.

** Bu çalışma Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulunun 22.07.2022 tarih ve E-62310886-605.99 belge numarası onayı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

*** Bu çalışma, 20-22 Ekim 2022 tarihleri arasında Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen "14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur.

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin çoktan seçmeli soru hazırlama ile ilgili yeterliliklerini tespit etmek ve üst düzey düşünme becerilerini kullanarak çoktan seçmeli soru hazırlama konusunda görüşlerini almaktır. Çalışma, nitel araştırma yönteminin olgubilim modeli kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmanın verileri çoktan seçmeli soru hazırlamaya yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Çalışma grubu-amaçlı örnekleme yöntemlerinden birisi olan ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Çalışma grubunu 14 kadın ve 10 erkek olmak üzere 24 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların çoktan seçmeli soru hazırlarken öncelik sıralamalarında, %62,5 ile en çok okuma becerisini tercih ettikleri, kelime becerisi alanında ise ilk sırada hiç soru hazırlamadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların en az eğitim almak istedikleri beceri alanının da %2,1 ile kelime becerisi olması dikkat çekicidir. Katılımcılara üst düzey düşünme becerilerinin neler olduğu sorulduğunda %71,2'lik kısmı üst düzey düşünme becerilerini doğru bir şekilde ifade ederken %28,8'lik kısmı doğrudan üst düzey düşünme becerileriyle ilgili olmayan kavramları üst düzey düşünme becerisi olarak sıralamıştır. Katılımcıların %91,6'lık kısmı üst düzey düşünme becerilerini derste kullandıklarını ifade etmiş fakat katılımcı görüşlerinden bu durumun var olan araç gereci kullanmaktan öteye gidemediği anlaşılmıştır. Derslerinde üst düzey düşünme becerilerini kullandığını ifade eden katılımcıların %70,8'i çoktan seçmeli soru hazırlarken bu beceriyi kullandıklarını ifade etseler de nasıl yaptıklarına dair bir örnek sunmadıkları, genel konu başlıkları verdikleri ve bu konu başlıklarının da %23,2'sinin alt düzey düşünme becerilerine yönelik olduğu görülmüştür. Çalışmada katılımcılar beceri alanları, ölçme ve değerlendirme, alan bilgisi ve üst düzey düşünme ile ilgili eğitime ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Üst Düzey Düşünme, Ölçme ve Değerlendirme, Türkçe Dersi, Çoktan Seçmeli Soru

Abstract

The aim of this study is to determine the competencies of Turkish teachers about preparing multiple-choice questions and to get their opinions on preparing multiple-choice questions by using their high-level thinking skills. The study was carried out using the phenomenology model of the qualitative research method. The data of the study were collected with a semi-structured interview form to prepare multiple choice questions. The study group was selected by the criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods. The study group consists of 24 Turkish teachers, 14 women and 10 men. Content analysis technique was used in the analysis of the data. As a result of the research, it was determined that the participants preferred reading skill the most with 62.5% in their priority order while preparing multiple-choice questions and they did not prepare any questions in the first place in the field of vocabulary skills. It is noteworthy that the skill area in which the participants want to be trained the least is vocabulary skill with a rate of 2.1%. When the participants were asked what their higher-order thinking skills were, 71.2% of them correctly expressed their higher-order thinking skills, while 28.8% listed the concepts that are not directly related to higher-order thinking skills as higher-order thinking skills. 91.6% of the participants stated that they used high-level thinking skills in the lessons, but it was understood from the participant's views that this situation could not go beyond using the existing tools. Although 70.8% of the participants who stated that they used high-level thinking skills in their lessons, they did not provide an example of how they did it while preparing multiple-choice questions, they gave general topics and 23.2% of these topics were at low level. In the study, the participants stated that they need training on skill areas, measurement and evaluation, content knowledge and high-level thinking.

Keywords: High-Level Thinking, Measurements and Evaluation, Turkish Lesson, Multiple Choice Questions

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Yıldırım Suna, Z., Güzel, A. & Benzer, A. (2023). Türkçe Öğretmenlerinin Çoktan Seçmeli Soru Hazırlamaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 7(Special Issue / Özel Sayı 3), 1-14.

GİRİŞ

Eğitimin düzgün işleyip işlemediğini anlamak ve süreci yönetebilmek için ölçme ve değerlendirme uygulamaları önemli bir unsurdur. Ölçme geniş anlamıyla herhangi bir niteliği gözlemek ve gözlem sonucunu sayı ve sıfatlarla ifade etmektir. Bu süreç öğrencinin sınıftaki performansını gözlemek açısından kaliteli bir süreçtir (Brown ve Abeywickrama, 2004: 5). Ölçme boyutu, programın ölçmek istediği duruma uygun ölçme aracının hazırlanması bakımından önemlidir. Değerlendirme boyutu, öğrenme öğretme sürecinde programın hedefler doğrultusunda ilerleyip ilerleyemediğini, öğrencilerin öğrenme yeterliliğini ve sürecin öğrenme öğretme amaçlarına yeterliliğini ortaya koymada önemli bir basamaktır (Akar, 2019: 22). Ölçme boyutunun işlevsel olabilmesi için çeşitli ölçme araçlarının işe koşulması gerekmektedir. Ölçme, objektif gerçekleşmesi gereken bir süreçtir yani tercih edilecek ölçme aracı kişiden kişiye değişmemeli, hedeflediği amaca ulaşması zamandan zamana değişmemelidir. Bu noktada en güvenilir ölçme araçlarından biri çoktan seçmeli testlerdir.

Çoktan seçmeli testlerin hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken unsurların başında çoktan seçmeli soruların Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçlarına uygun olması gelmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçlarının içerisinde anlama, sorgulama, yorumlama, zihinde yapılandırma, eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme (MEB, 2019: 8) basamakları bulunmaktadır.

Eğitimde ölçme ve değerlendirme yöntemleri, Türkiye'de eğitim kurumlarında uygulandığı gibi ulusal ve uluslararası sınavlarda da uygulanmaktadır. Ulusal ve uluslararası sınavlarda çok fazla bireyi aynı anda sınav yapma zorunluluğundan ve ölçme işlemlerinin diğer ölçme yöntemlerine göre daha kolay olmasından dolayı geleneksel yöntemlerden birisi olan çoktan seçmeli sorular avantaj olarak görülmektedir. Diğer soru türleri, geniş kitlelere uygulansa dahi değerlendirilmeleri çok uzun zaman alabilmektedir. Günümüzde öğrencilerin öğrenme çıktılarının ülkeler arasında kıyaslanmasına yönelik olarak Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) tarafından yürütülen Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması (TIMSS) ve Uluslararası Okuma Becerileri Gelişim Projesi (PIRLS) ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yürütülen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) önemli bir konumda bulunmaktadır (Arifoğlu, 2019: 58).

Gerek sosyal gerek akademik yaşamda bireylerin disiplin alanına giren bir dil ve dile ait sözcük, terim ve kavramların; konuşma, yazma, anlama, dinleme boyutlarında doğru ve yerinde olacak bir şekilde kazanıma sahip olması önemlidir (Kavan ve Çakmak, 2023: 122). Temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın her biri birbirini geliştirmek için birlikte çalışır (Johnson, 2017: 56). Sadece okumanın ve yazmanın değil, bütün becerilerin üst düzey düşünme becerileriyle geliştirilmesi gerekmektedir. Soru yazarları sadece okuma becerisi üzerine odaklanarak soru yazmaktadırlar. Hâlbuki üst düzey düşünme becerilerini kullanarak dinleme (Benzer, 2022a) ve konuşma (Benzer, 2022b) becerisine yönelik kaynaklar da varken bu becerilerin kullanılması gerekmektedir. Okumanın çok geniş bir yelpazesi ve geniş formları vardır (Madsen, 1983: 76). Okuduğunu anlama hususunda günümüzde okumanın amacı yazılı metindekileri sembollerini anlamlı hâle getirmenin ötesine geçmiştir (Benzer, 2021: 69). Dört temel dil becerisinden biri olan okuma becerisinin ilerlemesini takip etmek için uygulanan sınavlardan PIRLS ve The National Assessment of Educational Progress (NAEP) raporu birçok ülkenin okuduğunu anlama noktasında sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır (Uysal, 2022: 137). Batur, Ulutaş ve Beyret'e (2019: 600) göre PISA'ya yönelik sonuçlar incelendiğinde Türkiye'nin okuma becerisi alanında sergilediği performansın düşük olduğu görülmektedir. Benzer'e (2019: 99) göre yurt içinde yapılan sınavlarda başarılı olan öğrencilerin uluslararası sınavlarda başarısız olmasının nedenlerinden birisi üst düzey düşünme becerilerine yönelik eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Yazar ders kitapları üzerine yaptığı araştırmasında okuduğunu anlama düzeyi sorularının bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama düzeylerini karşılayan 1b, 1a ve 2. düzeylerde yoğunlaştığı sonucuna ulaşmıştır. İstanbullu'ya (2021: 3) göre öğretmenlerin ders kitabındaki bu açığı kapatabilmeleri için ders esnasında soracakları soruların üst düzey olması gerekmektedir.

Alanyazında üst düzey düşünme, bir şeyi ezberlemek veya birinin söylediğinin tekrarından ziyade öğrencilerin bilgileri anlamasını, kategorize etmesini, bir araya getirmesini, problem çözerken bu bilgileri kullanarak yeni çözümler üretmesini kapsayan beceri kümeleridir (Dolapçioğlu, 2022: 8). Üst düzey düşünme becerileri bireyin, bilgiyi yorumlaması, analiz etmesi ve yeniden işlemlenmesini gerektirir (Aslanoğlu, 2022: 4). Hwang, Lai, Liang, Chu ve Tsai (2017: 5) düşünme becerilerini problem çözme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme olarak tanımlamaktadır. Tüm bu beceriler, öğrenmenin gerekli bileşenleridir ve hepsi öğretilir (Schraw, McCrudden, Lehman ve Hoffman, 2011: 39). Üst düzey ve alt düzey düşünme becerilerini örnekler üzerinden somutlaştırmak, kavramın anlaşılmasını

kolaylaştırması bakımından önemlidir. Bir öğrencinin hesaplamalarda kullanılan formülü ezberleyerek, alışıldık problemleri çözmesi alt düzey düşünmeye örnek iken öğrencinin verilen bir dizi bilgiden yararlanarak, bu bilgileri ilişkilendirmesi ve gelecekte ne olacağını tahmin etmesi yordamaya örnektir (Adıbatmaz ve Kutlu, 2020: 14). Öğretmenin rolü, üst düzey düşünme becerilerini geliştirmenin en verimli yolunu tespit ederek öğrenme sürecini izlemeyi içerir (Raiyn, 2016: 115). Forster'a (2004:11) göre okuma, yazma ve matematik gibi alanlar öğrenci başarısı için yeterliymiş gibi görünse de bugünün dünyasında yeterli değildir. Günümüzde öğrencilerin dersteki başarılarının yanı sıra üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye ihtiyaç vardır.

Üst düzey düşünme becerilerinin öğretilmesine ilişkin ders kitapları, müfredat ve diğer eksiklikler düşünüldüğünde akıllara bu beceriyi öğrencilere aktaran öğretmenlerin bu yeterliliklere ne kadar sahip olduğu sorusu gelmektedir. Alanyazında yapılan birçok araştırma öğretmenlerin çoktan seçmeli soru hazırlama konusunda eğitime ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır (Akyol, Yıldırım, Seyit ve Çetinkaya, 2013; Arap, 2015; Ateş, Güray, Döğmeci ve Gürsoy, 2016). Bir diğer alan taramasında ise öğretmenlere bu konuda eğitim verildiğinde olumlu dönütler alındığını, öğretmenlerin alt düzey sorular hazırlarken üst düzey sorulara doğru yönelmelerinin olduğunu ve eğitim almadan önce eğitim aldıktan sonrası arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir (Ar, 2019; Aslan, 2011; Bay ve Alisinoğlu, 2012; Büyükalın, 2009; Cotton, 1988; Cumhuriyet, 2016; Gürbüz, 2014).

Bu çalışma çoktan seçmeli soru hazırlayıcısı olan Türkçe öğretmenlerinin genel durumlarının görülmesi açısından önem arz etmektedir. Soru hazırlarken hedefleri iyi anlamının ve davranışları tanımanın yanı sıra konu alan bilgisi, ölçme ve değerlendirme bilgisi gibi hususlarda yetişmiş olmak önemlidir (Yıldız, 2021: 246). Bu çalışmadaki sonuca bağlı olarak üst düzey düşünme becerilerini kullanarak çoktan seçmeli soru hazırlama konusunda eğitim tasarısı planlanabilmesi ve bu doğrultuda Türkçe öğretmenlerinin çoktan seçmeli soru hazırlama açısından daha yetkin hâle gelmesi amaçlanmaktadır. Çalışma, ölçme değerlendirme merkezlerine çoktan seçmeli soru hazırlayıp verim alamayan öğretmenlerin neyi eksik ya da hatalı yaptıkları konusunda farkındalıklarının oluşması, ihtiyaçlarının somutlaşması ve gerekli çözüm önerilerinin sunulması bakımından önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı, merkezi sınavlar için Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) il müdürlükleri tarafından oluşturulan komisyonlarda çoktan seçmeli soru hazırlamak için görev almış olan Türkçe öğretmenlerinin üst düzey düşünme becerilerini kullanarak çoktan seçmeli soru hazırlama konusunda yeterliliklerini tespit etmek ve ihtiyaçları konusunda görüşlerini almaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

1. Türkçe öğretmenlerinin temel dil becerileri alanında çoktan seçmeli soru hazırlama eğilimleri nelerdir?
2. Türkçe öğretmenlerinin üst düzey düşünme becerileri farkındalıkları nasıldır?
3. Türkçe öğretmenlerinin çoktan seçmeli soru hazırlama eğitimine ilişkin bilgi ve görüşleri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ile geçerlik ve güvenilirlik bölümleri aşağıda yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin modellerinden birisi olan olgubilim modeli kullanılmıştır. Olgubilim araştırmaları araştırmacının sezgisel olarak fark ettiği, ancak derinlemesine ve kapsamlı bir anlayışa sahip olmadığı durumlarda kullanılan bir nitel araştırma yaklaşımıdır (Özdemir ve Doğruöz, 2021: 88). Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 67). Çalışma kapsamında Türkçe öğretmenlerinin üst düzey düşünme becerilerini kullanarak çoktan seçmeli soru hazırlama yeterlikleri ile ilgili derinlemesine veri toplanması amaçlandığı için olgubilim modeli seçilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Millî Eğitim Bakanlığı il müdürlükleri tarafından oluşturulan komisyonlarda merkezi sınavlarda çoktan seçmeli soru hazırlamak için görev almış 24 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen Türkçe

---

öğretmenleri gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 120). Araştırmaya katılımda bulunmayı kabul eden 24 Türkçe öğretmene ait demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Öğretmenlere İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	14	58,3
	Erkek	10	41,7
Yaş	21-30 yaş	1	4,2
	31- 40 yaş	11	45,8
	41-50 yaş	12	50,0
Öğrenim Durumu	Lisans	21	87,5
	Lisansüstü	3	12,5
Hizmet Yılı	0-5 yıl	1	4,2
	6-10 yıl	1	4,2
	11-15 yıl	3	12,5
	16-20 yıl	7	29,2
	21-25 yıl	8	33,33
Kaç Yıldır Çoktan Seçmeli Soru Yazarlığı Yaptığı	0-5 yıl	2	8,3
	6-10 yıl	5	20,8
	11-15 yıl	5	20,8
	15 yıl ve üzeri	12	50,0

Tablo 1’de yer alan veriler incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin %58,3’ünün kadın, %41,7’sinin erkek olduğu; %4,2’sinin 21-30 yaş, %45,8’inin 31- 40 yaş, %50’sinin 41-50 yaş aralığında olduğu; %87,5’unun lisans, %12,5’unun lisansüstü eğitim düzeyinde olduğu; %4,2’sinin 0-5, %4,2’sinin 6-10, %12,5’unun 11-15, %29,2’sinin 16-20, %33,33’ünün 21-25 hizmet yılına sahip olduğu; %8,3’ünün 0-5 yıl aralığında, %20,8’inin 6-10 yıl aralığında, %20,8’ünün 11-15 yıl aralığında, %50’sinin 15 yıl ve üzeri bir zamandır çoktan seçmeli soru yazarlığı yaptığı görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında veri elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bu görüşme yaklaşımı, görüşme sırasında irdelenecek bir sorular veya konular listesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 130). Bu teknikte, araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar; ancak görüşme sırasında araştırılan kişilere kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin verir (Ekiz, 2020: 70). Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken formdaki sorular alanyazın taraması ve uzman görüşleri de dikkate alınarak kapsam geçerliği sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 3 ana tema üzerine inşa edilmiştir. Bu temalar temel dil becerileri, üst düzey düşünme becerileri ve soru hazırlama eğitimine ilişkin bilgi ve görüşler şeklindedir. Soru türleri niteliği ölçmeye yöneliktir. Buna bağlı olarak cevaplama şekline ve verilen cevaba göre sorunun türü değişmektedir. Sorular; sıralama, eşleştirme, açık uçlu ve kapalı uçlu sorulardır.

Verilerin Toplanması

Araştırma için veri toplanmadan önce Ankara Başkent Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan etik kurul onayı alınmıştır. Etik kurul onayı alındıktan sonra öğretmenlerin bağlı bulunduğu okullara gidilmiştir. Görüşmeler yüz yüze ve bireysel görüşmeler şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında öğretmenlere matbu form üzerindeki sorular sunulmuştur. Form uygulanmadan önce öğretmenlere çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Form uygulanmaya başlandığı anda her bir öğretmen ile ses kaydı alınarak derinlemesine fenolojik görüşme yapılmıştır.

Sorularla ilgili istenildiği takdirde gerekli açıklamalar yapılmıştır. Her bir görüşme 15-20 dakika ile sınırlı tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar içerik analizine tabi tutulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar temalarına ayrılmıştır. İçerik analizi, herhangi bir yazılı metnin ya da belgenin içeriğinin incelenmesi ve sayısal ya da istatistiksel olarak ortaya konulmasında kullanılan bir analiz çeşididir (Ekiz, 2020: 87). İçerik analizi çalışmalarının genel amacı, ele alınan konu kapsamında, daha sonra yapılacak akademik çalışmalara yol göstermesi ve konu ile ilgili genel eğilimin tespitinin sağlanmasıdır (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021: 190). Görüşme formundaki temalar çözümlenirken uygulanan adımlar şu şekildedir:

- Verilerin azaltılması,
- Verilerin gösterimi,
- Sonuçların ortaya konulması ve doğrulanması (Kılınç, 2021: 11).

İçerikler değerlendirildikten sonra bulgular, tablolara dönüştürülmüştür. Öğretmenlerden bazılarının soruların dışında verdiği cevaplar görüşme formunu güçlendirmek amacıyla tabloların altına konulmuştur. Verilerin sunumunda öğretmenleri belirtmek için frekans ve yüzdelik değerler kullanılmıştır (Weaver-Hightower, 2021: 219). Öğretmen görüşlerini tabloların altında belirtirken öğretmenler için Ö1, Ö2 gibi kısaltmalar kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın geçerliği ve güvenirliliği için Yıldırım ve Şimşek (2021: 289) tarafından belirtilen kavramlar göz önüne alınmıştır. İç geçerlik için inandırıcılık ilkesi gereği eğitim bilimleri alanından iki uzmanın görüşü alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda 2 soru çıkarılmış, 1 soru değiştirilmiş ve 2 soru eklenmiştir. Bununla birlikte 2 ölçme ve değerlendirme uzmanının ve çoktan seçmeli soru yazarı olan 3 Türkçe öğretmenin görüşü alınmıştır. Çalışmanın dış geçerliği için aktarılabirlik ilkesine uyulmuş ve buna bağlı olarak amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmanın güvenirliliği için teyit edilebilirlik ilkesi üzerinde durulmuş, çalışma bitince 2 uzmanın teyit incelemesine sunulmuştur. Çalışmanın tutarlığı için 2 uzman tutarlılık incelemesi yapmıştır.

Etik Kurul Beyanı

Kurul adı: Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Karar tarihi: 22. 07. 2022

Belge sayı numarası: E-62310886-605.99

BULGULAR

Bu bölümde görüşme formundaki sorular 3 ana temaya ayrılarak incelenmiştir. Bu temalar öğretmenlerin dil becerisi alanında çoktan seçmeli soru hazırlama eğilimleri, öğretmenlerin üst düzey düşünme becerileri farkındalıkları ile öğretmenlerin çoktan seçmeli soru hazırlama eğitimine ilişkin bilgi ve görüşleri şeklindedir.

Öğretmenlerin Dil Becerisi Alanında Çoktan Seçmeli Soru Hazırlama Eğilimleri

Görüşme formunda konuşma, dinleme/izleme, okuma, yazma, dil bilgisi ve kelime becerileri verilmiş öğretmenlerin en çok soru hazırladıkları dil becerisinden en az soru hazırladıkları beceriye doğru bir sıralama yapmaları istenmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin hazırladıkları soruların dil becerilerine göre dağılımları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Hazırlanan Soruların Becerilere Yönelik Öncelik Sıralaması

Sıralama	Beceri	f	%	Toplam
I	Okuma	15	62,5	24
	Dil Bilgisi	5	20,8	
	Dinleme	2	8,3	
	Yazma	1	4,2	
	Konuşma	1	4,2	
	Kelime Bilgisi	-	-	

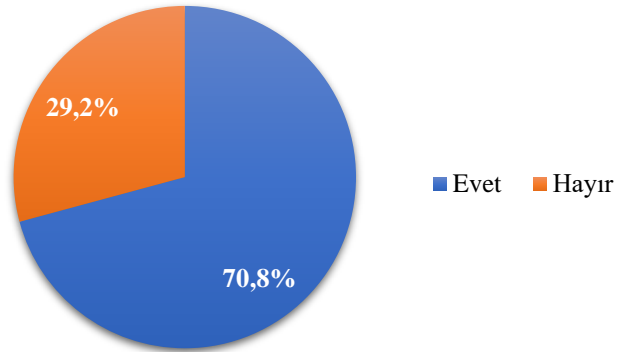

II	Yazma	11	45,8	24
	Dil bilgisi	4	16,7	
	Okuma	3	12,5	
	Dinleme	2	8,3	
	Konuşma	-	-	
	Kelime Bilgisi	4	16,4	
III	Kelime Bilgisi	8	33,3	24
	Dil bilgisi	6	25,0	
	Yazma	3	12,5	
	Okuma	3	12,5	
	Konuşma	2	8,3	
	Dinleme	2	8,3	
IV	Kelime Bilgisi	7	33,3	21
	Dinleme	4	19,0	
	Yazma	4	19,0	
	Konuşma	3	14,3	
	Dil Bilgisi	2	9,5	
	Okuma	1	4,8	
V	Dinleme	6	31,6	19
	Konuşma	4	21,1	
	Yazma	3	15,8	
	Kelime Bilgisi	3	15,8	
	Dil Bilgisi	2	10,5	
	Okuma	1	5,3	
VI	Konuşma	8	47,1	17
	Dinleme	5	29,4	
	Yazma	1	5,9	
	Dil bilgisi	2	11,8	
	Kelime Bilgisi	1	5,9	
	Okuma	-	-	

Tablo 2'ye göre öğretmenlerin en çok soru hazırladıkları beceri alanının %62,5 ile okuma becerisi olduğu ve okuma becerisini %20,8'lik oranla dil bilgisi becerisinin takip ettiği görülmektedir. En az soru hazırlanan beceri alanının ise %8,3'lük oranla dinleme/izleme ve %4,2'lik oranla yazma becerisi olduğu ifade edilmiştir. Öğretmenlerin hiçbirinin kelime becerisini ilk sıraya almadığı görülmüştür.

Tablo 2'de 1-6'ya kadar puan verilirken 3 öğretmen 4. puanı, 5 öğretmen 5. puanı, 7 öğretmen 6. puanı hazırladıkları sorular için sıralamalarına dâhil etmemiştir. Örneğin Ö5 kodlu öğretmen çoktan seçmeli soru hazırlarken konuşma, dinleme/izleme ve okuma becerilerini sıralamasına dâhil etmiş ve onlara puan vermemiştir.

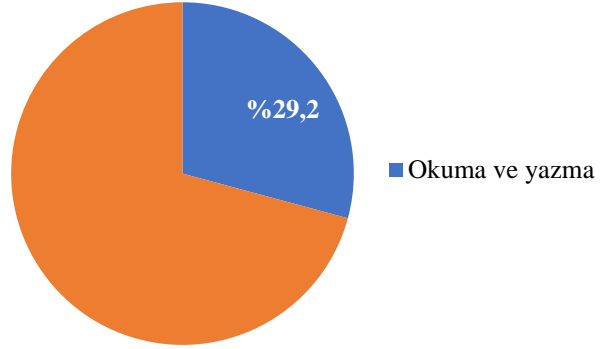
Şekil 1: Her Beceri Alanı İçin Birbirinden Bağımsız Soru Hazırlama Oranları

Şekil 1'e göre öğretmenlerin her beceri için birbirinden bağımsız çoktan seçmeli soru hazırlama oranı %70,8'dir. Becerileri bütünlük kullandığını ifade eden öğretmenlerin %29,2'si ise bu durumu öğrencilerin aynı soruda birden fazla beceriyi sorguladıkları için kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Birkaç beceriyi aynı soru içinde hazırlayan öğretmenlerin beceri dağılımları aşağıdaki şekilde verilmiştir.

Şekil 2: Becerilerin Bir Arada Kullanılarak Hazırladığı Soru Tipleri

*Öğretmenlerin tamamı bütüncül yaklaşımla soru hazırlamadığı için frekans değerleri görüşmeye katılan toplam öğretmen sayısından düşüktür.

Şekil 2'ye göre öğretmenlerin %29'u bütüncül yaklaşımla soru hazırladıklarını ifade etmişlerdir. Bütüncül yaklaşımla soru hazırlayan öğretmenlerin tamamı okuma ve yazma alanında soru hazırlamaktadır. Bütüncül yaklaşımla soru hazırlayan öğretmenlerden bazıları şu şekilde görüş belirtmiştir:

Ö9: Bütüncül hazırladığım sorular, okuma ve yazma alanındadır. Konuşma ve dinleme alanında soru hazırlamamın nedeni; ölçme ve değerlendirmesinin okuma ve yazmaya göre zor olmasından kaynaklanmaktadır.

Öğretmenlerin soru hazırlama ile ilgili eğitim almak istedikleri dil becerileri dağılımı Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Çoktan Seçmeli Soru Hazırlama ile İlgili Eğitim Almak İstenilen Dil Becerileri Dağılım Oranı

Beceri Alanları	f	%
Okuma	16	34,0
Yazma	14	29,8
Dil bilgisi	7	14,9
Dinleme/İzleme	5	10,6
Konuşma	4	8,5
Kelime	1	2,1
Toplam	47	100

*Öğretmenler birden fazla cevap verdikleri için frekans değerleri görüşmeye katılan toplam öğretmen sayısından yüksektir.

Tablo 3'e göre Türkçe dersine yönelik öğretmenlerin çoktan seçmeli soru hazırlama ile ilgili eğitim almak istedikleri beceri alanlarının %34'ü okuma alanında, %29,8'i yazma alanında, %14,9'u dil bilgisi alanında, %10,6'sı dinleme/izleme alanında, %8,5'i konuşma alanında, %2,1'i ise kelime alanında eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerden bazıları şu şekilde görüş belirtmiştir:

Ö10: Beceri alanlarında bütüncül bir eğitim verilmesi gerektiğini düşünmekteyim.

Ö16: Sadece bir beceri alanının değil, ölçme ve değerlendirme ile ilgili bütüncül bir eğitimin de verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Öğretmenlerin Üst Düzey Düşünme Becerileri Farkındalıkları

Öğretmenlere üst düzey düşünme becerilerinin neler olduğu sorulduğunda verilen cevapların dağılımı Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Bildikleri Üst Düzey Düşünme Becerileri

Üst Düzey Düşünme Becerileri	<i>f</i>	%
Yaratıcı düşünme	14	22,7
Eleştirel düşünme	13	21,0
Mantıksal düşünme	12	19,5
Problem çözme	3	4,8
Yansıtıcı düşünme	3	4,8
Bilgiyi uygulama	3	4,8
Beyin fırtınası	2	3,2
Entelleksel yetenekler	1	1,6
Altı şapka	1	1,6
Bilimsel düşünme	1	1,6
Sentez	1	1,6
Analiz	1	1,6
İletişim	1	1,6
Araştırma	1	1,6
Tersine düşünme	1	1,6
Tümevarımsal düşünme	1	1,6
Çıkarımlarda bulunma	1	1,6
Hatırlama	1	1,6
Kavrama	1	1,6
Toplam	62	100

*Öğretmenler birden fazla cevap verdikleri için frekans değerleri görüşmeye katılan toplam öğretmen sayısından yüksektir.

Tablo 4'e göre öğretmenlerin üst düzey düşünme becerilerinin neler olduğuna dair görüşleri sorulduğunda %22,7'lik kısmının yaratıcı düşünme, %21,0'lık kısmının eleştirel düşünme cevabını verdiği görülmüştür. Bu durumu %19,5 ile mantıksal düşünme takip etmiştir.

*Bir öğretmen bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 5: Türkçe Dersinde Üst Düzey Düşünme Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Yapılan Çalışmalar

Türkçe Dersinde Üst Düzey Düşünme Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Yapılan Çalışmalar		<i>f</i>	%
Evet	Ders kitapları	11	45,8
	Ders kitaplarındaki okuma sonrası sorularıyla geliştirilmesi	7	29,2
	Yazma etkinlikleri	2	8,3
	Yaratıcı yazma etkinlikleri	2	8,3
Hayır	Sınıfın kalabalık olması	1	4,2
	Zaman kaybı-zaman alması	1	4,2
Toplam		24	100

Tablo 5'e göre öğretmenlerin Türkçe dersinde üst düzey düşünme becerilerini kullanım oranlarına bakıldığında %91,6'sının üst düzey düşünme becerilerini ders kitapları, ders kitaplarındaki okuduğunu anlama metinleri üzerinden geliştirilmesi, yazma etkinlikleri ve yaratıcı yazma etkinlikleri gibi uygulamalarla kullandıklarını belirtmişlerdir.

Türkçe dersinde üst düzey düşünme becerilerini kullanan öğretmenlerden %45,8'i bu becerileri ders kitapları aracılığıyla gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Türkçe dersinde üst düzey düşünme becerilerini ders kitapları aracılığıyla kullanan öğretmenlerden bazılarının açıklamaları şu şekildedir:

Ö10: *Kavram haritası, ders kitabı, deyim ve atasözü kartları ve kutu oyunları.*

Ö23: *Soru-cevap. Hatırlama için geçmiş konulara dönülüyor. Kavrama için öğrenciyi sorumluluk/görev veriyorum.*

Öğretmenlerin %29,2'si Türkçe dersinde üst düzey düşünme becerilerini okuma sonrası sorular üzerinden gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir.

Ö13: *Metinleri eleştirel okuma yöntemiyle okutuyorum. Sonrasında metin sorularını cevaplıyoruz.*

Ö16: *Örneğin bir masal ya da öykü türünde bir metin işliyoruz. Bu metnin kahramanlarının bakış açılarını olumlu ya da olumsuz yönleriyle sorular üzerinden değerlendiriyoruz.*

Ö5: *Ders kitabındaki soruları çözdürüyorum.*

Ö18: *Ders kitabındaki soruları ödev olarak veriyorum. Okulda hep birlikte cevapları inceliyoruz*

Öğretmenlerin %16'6'sı Türkçe dersinde üst düzey düşünme becerilerini yazma veya yaratıcı etkinlikleri aracılığıyla gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Ö19: *Geleceğin ulaşım araçlarını betimleyen bir yazı yazmalarını istemek.*

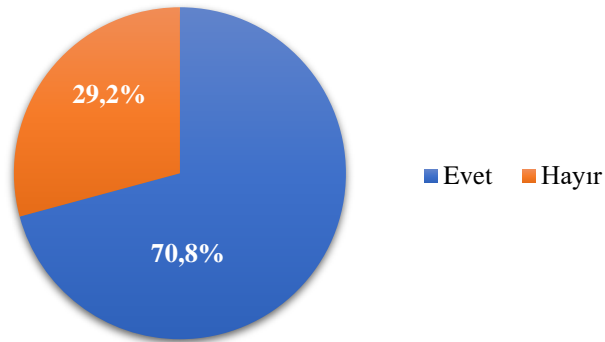
Ö12: *Hikâye tamamlama, farklı başlık bulma, münazara.*

Öğretmenlerin %8,4'ü sınıfın kalabalık olmasını ve zaman kaybını gerekçe göstererek Türkçe dersinde üst düzey düşünme becerilerini kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Ö4: *Sınıf kalabalık beceri yaparak yaşayarak öğretilir o yüzden anlatmıyorum.*

Ö8: *Fiziki imkân yok. Müfredatın yetiştirilmesi lazım. Üst düzey zaman alır.*

Şekil 3: Öğretmenlerin Çoktan Seçmeli Sorularda Üst Düzey Düşünme Becerilerini Kullanım Oranı

Şekil 3'e göre öğretmenlerin %70,8'lik kısmı çoktan seçmeli soru hazırlarken üst düzey düşünme becerilerini kullandıklarını, %29,2'lik kısmı ise kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin üst düzey düşünme becerilerinin hangileriyle ilgili soru hazırladığı açık uçlu olarak sorulmuştur. Soruya verilen cevapların dağılımı Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6: Öğretmenlerin Soru Hazırladığı Üst Düzey Düşünme Becerileri

Katılımcıların Soru Hazırladığı Üst Düzey Düşünme Becerileri	f	%
Mantıksal kurgu	8	26,7
Eleştirel düşünme	8	26,7
Yaratıcı düşünme	5	16,7
Problem çözme	2	6,7
Parçada anlam	2	6,7
İletişim (Dinleme, okuma)	1	3,3
Genel kültür	1	3,3

Hatırlama	1	3,3
Transfer becerisi	1	3,3
Bilgiyi kullanma ve yeni durumlara uyarlama	1	3,3
Toplam	30	100

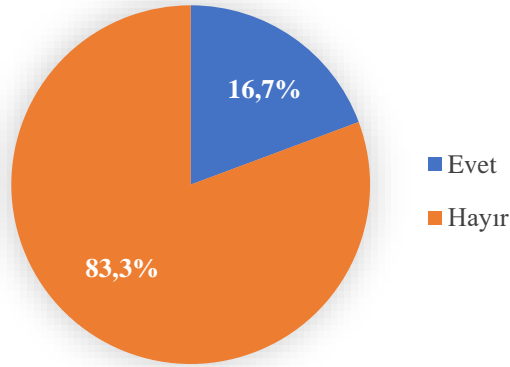
*Öğretmenler birden fazla cevap verdikleri için frekans değerleri görüşmeye katılan toplam öğretmen sayısından yüksektir.

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin üst düzey düşünme becerilerinin hangileriyle ilgili soru hazırladıkları sorulduğunda %26,7'lik kısmı mantıksal kurgu, %26,7'lik kısmı eleştirel düşünme, %16,7'lik kısmı yaratıcı düşünme alanında soru hazırladıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin Çoktan Seçmeli Soru Hazırlama Eğitimine İlişkin Bilgi ve Görüşleri

Öğretmenlerin Türkçe dersine yönelik ölçme, değerlendirme ve çoktan seçmeli soru hazırlama ile ilgili eğitim alma durumları Şekil 4'te gösterilmektedir.

Şekil 4: Öğretmenlerin Soru Hazırlama ile İlgili Eğitim Alma Durumları

Şekil 4'e bakıldığında öğretmenlerin %16,7'lik kısmı Türkçe dersine yönelik ölçme, değerlendirme ve çoktan seçmeli soru hazırlama ile ilgili eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin aldıkları eğitimlerin bazıları şu şekildedir:

Ö9: 2018 yılında İl Millî Eğitim Müdürlüğü, ölçme ve değerlendirme birimi tarafından düzenlenen; Ölçme ve değerlendirme farkındalık kursu ile 2020 yılında İl Millî Eğitim Müdürlüğü ölçme ve değerlendirme birimi tarafından düzenlenen; Ölçme ve değerlendirme kursu.

Ö16: 2020 yılında İl Millî Eğitim Müdürlüğü, ölçme ve değerlendirme birimi tarafından düzenlenen; Ölçme ve değerlendirme kursu. 2020-2021 yılında ise İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen proje kapsamındaki seminer.

Öğretmenlerin %8,3'lük kısmı Türkçe dersine yönelik ölçme ve değerlendirme ile çoktan seçmeli soru hazırlama konusunda eğitim almadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7: Öğretmenlerin Eğitimini Almak İstedikleri Konular

Öğretmenlerin Eğitimini Almak İstedikleri Konular	f	%
Ölçme ve Değerlendirme	9	37,5
Üst düzey düşünme becerilerini kullanarak çoktan seçmeli soru hazırlama	9	37,5
Alan Bilgisi	6	25,0
Toplam	24	100

Tablo 7'ye göre öğretmenlerin %37,5'lik kısmı ölçme ve değerlendirme; %37,5'lik kısmı üst düzey düşünme becerilerini kullanarak çoktan seçmeli soru hazırlama ve %25,0'lik kısmı ise alan bilgisi konusunda eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir.

Daha önce çoktan seçmeli soru hazırlayan öğretmenlerin tamamı, soru hazırlamamış öğretmenlere, bu konuda kapsamlı bir eğitim alınması gerektiğini şu şekilde belirtmişlerdir:

Ö5: *Daha önce çoktan seçmeli soru hazırlamayan öğretmenler, çoktan seçmeli soru hazırlayıcısı olan öğretmenlerle iletişim hâlinde olmalıdır.*

Ö24: *Öncelikle üst düzey düşünme becerilerinin ne olduğuyla ilgili gerek soru hazırlayıcılarına gerekse sahadaki öğretmenlere bilgi verilmesi gerekiyor, üst düzey düşünme becerilerinin derslerde aktif bir şekilde öğrencilere kazandırılması ve son aşama olarak soru hazırlarken kullanılması gerekiyor. Bunun için eğitim alınması çok önemli.*

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmanın birinci alt amacı olan dil becerilerine yönelik bulgular incelendiğinde, en çok soru hazırlanan beceri alanının %62,5 ile okuma becerisi olduğu ve bu durumu dil bilgisi becerisinin %20,8'lik oranla takip ettiği görülmektedir. Benzer bir çalışmada da okuma becerisinin ardından dil bilgisi konuları ile ilgili soruların ağırlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Karatay ve Dilekçi, 2019: 710). Kavan ve Adıgüzel (2021) yaptıkları çalışmada öğrencilerin temel dil becerileri arasından en fazla yazma becerisinde sorun yaşadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin soru hazırlarken bu becerilere yoğunlaşmalarının nedeni bir başka kaynaktan şu şekilde açıklanmıştır. Karatay ve Dilekçi (2019: 712) üst eğitim kurumuna geçiş sınavlarında okuduğunu anlama ve dil bilgisi soruları yer aldığı için öğretmenlerin bu becerilere yoğunlaştığını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin her beceri için birbirinden bağımsız çoktan seçmeli soru hazırlama oranı %70,3'tür. Bütüncül soru hazırlama oranı ise %29,2'lik bir oranla okuma ve yazmadır. Bütüncül soru hazırlayan öğretmenlerin hiçbirisi dinleme/izleme ve konuşma alanında soru hazırlamamaktadır. Bu durum diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir. Ölçme araçlarına bakıldığında dinleme ve konuşma becerilerini ölçmeye yönelik soruların olmadığı tespit edilmiştir (Karatay ve Dilekçi 2019: 711).

Öğretmenlerin eğitim almak istedikleri beceri alanlarının %34'ünü okuma, %29,8'ini yazma, %14,9'unu dil bilgisi, %10,6'sını dinleme/izleme, %8,5'ini konuşma ve %2,1'ini ise kelime alanı oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci alt amacı olan üst düzey düşünme becerileri farkındalıkları ile ilgili öğretmenlere üst düzey düşünme becerilerinin tanımları sorulduğunda %71,2'lik kısmı üst düzey düşünme becerilerini doğru bir şekilde ifade etmiştir. Öğretmenlerin %28,8'i üst düzey düşünme becerilerine hâkim olduklarını düşünseler de verdikleri bilimsel düşünme, araştırma, hatırlama gibi örneklerin alt düzey becerilerle eşleştiği üst düzey düşünme becerilerinin zihinlerinde net olmadığı ve doğrudan üst düzey düşünme becerileriyle ilgili olmayan kavramları üst düzey düşünme becerisi zannettikleri görülmüştür.

Öğretmenlerin %91,6'sı üst düzey düşünme becerilerini derste kullandıklarını ve aşağıdaki araç gereçlerle gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin %45,8'i üst düzey düşünme becerilerini ders kitapları aracılığıyla %29,2'si okuma sonrası sorular yoluyla gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Oysa Benzer (2019: 108) tarafından yapılan bir çalışma sonucunda 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuduğunu anlama sorularının en fazla 1b ve 2. düzeyde olduğu görülmüştür. Bu durumda öğretmenlerin ders kitapları ve okuma sonrası sorular üzerinden üst düzey düşünme becerilerini gerçekleştirdiklerine yönelik ifadeleri mevcut ders kitaplarında saptanan sonuçlarla bağdaşmamaktadır.

Öğretmenlerin %16,6'sı yazma ve yaratıcı yazma etkinlikleri yoluyla derste üst düzey düşünme becerilerini gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir yapılan bir araştırma bu durumu desteklemektedir. Karakaş Yıldırım (2020: 315) doğrudan yazma becerisine yönelik olan, öğrenciden yeni bir şeyler oluşturmasının istendiği etkinliklerin üst düzey beceri basamaklarına hatta %32'sinin yaratma basamağına hitap ettiği tespit edilmiştir. Bu duruma ilaveten öğretmen görüşlerinden proje tabanlı öğrenme, grup çalışması, iş birlikli öğrenme gibi sınıf içerisinde öğrencinin aktif olacağı uygulamaları kullanmadıkları görülmektedir. Derste üst düzey düşünme becerisini kullanan öğretmenlerin hiçbirisi bu beceriyi konuşma etkinlikleri ya da konuşma eğitimi aracılığıyla gerçekleştirdiklerini ifade etmemiştir.

Öğretmenlerin %8,4'ü sınıfın kalabalık olmasını ve üst düzey düşünme becerilerinin zaman alacağını gerekçe göstererek derste üst düzey düşünme becerilerini kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Derste üst düzey düşünme uygulamalı olarak gerçekleştirilmelidir. Benzer bir çalışmada da bu durum desteklenmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin sınıflarında öğrencilerine model olmaları ve bu tür

---

etkinliklere hem öğretim hem değerlendirme sürecinde yer vermeleri öğrencilerin bu becerileri kazanmaları ve kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları açısından önemlidir (Akyol vd., 2013: 52).

Her ne kadar öğretmenlerin %70,8'i çoktan seçmeli soru hazırlarken üst düzey düşünme becerilerini kullandıklarını ifade etseler de aslında teorik olmaktan öteye gidemediği, genel ifadeler verildiği öğretmen görüşlerinden anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin soru hazırlarken kullandıkları becerileri sıralarken %23,2'lik kısmının parçada anlam, iletişim (dinleme, okuma), genel kültür, hatırlama, transfer becerisi, bilgiyi kullanma ve yeni durumlara uyarlama gibi alt düzey düşünme becerilerini üst düzey olarak ifade ettikleri görülmüştür. Örneğin %3,3'lük kısmı "Genel kültüre sevk edici sorular hazırlıyorum" cevabını vermiştir fakat genel kültüre sevk edici soruların çoğunluğu bilgi düzeyindedir. Başka bir çalışma da bu durumu destekler niteliktedir. Bu araştırma öğretmenlerin, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirecek anlamaya yönelik sorular sormadıklarını açık bir şekilde ortaya koymuştur (Akyol vd., 2013: 53).

Soru hazırlarken hedefleri iyi anlamanın ve davranışları tanımanın yanı sıra konu alan bilgisi, ölçme ve değerlendirme bilgisi gibi hususlarda yetişmiş olmak önemlidir (Yıldız, 2021: 246). Çalışmanın üçüncü alt amacına göre öğretmenlerin çoktan seçmeli soru hazırlamaya yönelik %16,7'lik kısmı ölçme ve değerlendirme ile ilgili eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. %83,3'lük kısmı ise bu konu ile ilgili bir eğitim almamıştır fakat bu konuda eğitimin gerekliliğine değinmiştir. Başka bir çalışmada da benzer bir duruma değinilmiş ve şu şekilde çözüm önerileri sunulmuştur. Bu bağlamda her okulda veya bölgede ölçme ve değerlendirme merkezleri kurularak öğretmenlerin bu konuda uzman kişilerden destek alması önerilmektedir. Bu merkezlerde verilecek uygulamalı eğitimler özellikle mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin pratik eksikliğini giderebilir ve yeterli düzeyde eğitim almaları sağlanabilir (Kılıç, 2020: 48). Bu sonuçlar teori ile uygulamanın eşleşmediğini göstermesi bakımından kıymetlidir. Teori olarak ölçme ve değerlendirme bütün aşamaları ile öğretilse dahi uygulama aşamasıyla eş güdümlü ilerlemediği zaman bilginin kalıcılığı ve uygulanabilirliği sekteye uğramaktadır.

Öğretmenlerin %16,7'si Türkçe dersine yönelik ölçme ve değerlendirme ile çoktan seçmeli soru hazırlamayla ilgili eğitim aldıklarını belirtmiş olsalar da bu eğitimlerin sadece isimleri ve alınan yıllar belirtilmekle yetinilmiştir. Eğitimlerin kapsamı ya da nasıl ve ne şekilde gerçekleştirildiğine dair bir bilgi verilmemiştir. Öğretmenlerin hiçbirisi üst düzey düşünme becerileri ve bu becerileri kullanarak çoktan seçmeli soru hazırlama ile ilgili eğitim almamıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin %37,5'lik kısmı ölçme ve değerlendirme alanında, %37,5'lik kısmı üst düzey düşünme becerilerini kullanarak Türkçe dersi çoktan seçmeli soru hazırlama alanında, %25'lik kısmı ise alan bilgisi konusunda eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Hâlihazırda soru hazırlayıcısı olan öğretmenler, daha önce hiç soru hazırlamamış fakat hazırlamak isteyen öğretmenlere bu konuda eğitim almaları gerektiğini, eğitim alacak uygun zemin oluşmıyorsa bu konuda deneyimli öğretmenlerden bilgi almaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Millî Eğitim Bakanlığına Yönelik Öneriler

- Ders kitaplarındaki okuduğunu anlama, etkinlik ve tema sonu değerlendirme soruları üst düzey düşünme becerilerine uygun tasarlanabilir.
- İllerdeki ölçme değerlendirme merkezleri Türkçe öğretmenlerine yönelik ölçme ve değerlendirme, alan bilgisi, beceri alanları, üst düzey düşünme becerileri, üst düzey düşünme becerilerinin çoktan seçmeli soru hazırlarken işlevsel olarak kullanılması konularında hizmet içi eğitimler verebilir.
- Alan ile ilgili güncel gelişmelerden öğretmenler hizmet içi eğitimler yoluyla haberdar edilebilir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Sınıf içi etkinliklerde ders kitabındaki okuduğunu anlama sorularına üst düzey düşünme becerileri de öğretmenler tarafından eklenebilir.
- Sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamalarında öğrencilere üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik sorular yöneltilir.

Akademisyenlere Yönelik Öneriler

- Öğrencileri üst düzey düşünmeye sevk edecek etkinlik kitapları hazırlanabilir.

- Çalıştay veya hizmet içi eğitimlerle öğretmenlerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirici eğitimler tasarlanabilir.

Yazarlık Katkısı

Çalışma 3 yazarlı olup birinci yazarın katkı oranı %35, ikinci yazarın katkı oranı %35, üçüncü yazarın katkı oranı %30'dur.

Etik Kurul Beyanı

Kurul adı: Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Karar tarihi: 22.07.2022

Belge sayı numarası: E-62310886-605.99

KAYNAKÇA

- Adıbatmaz, K. F. & Kutlu, Ö. (2020). *Bilimsel Düşünme Becerilerinin Ölçülmesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akar, Z. (2019). *Sekizinci Sınıf Türkçe Dersi Yazılı Sınav Sorularının Merkezî Sınav Türkçe Soruları ile Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Muhsine Börekçi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akyol, H., Yıldırım, K., Seyit, A. & Çetinkaya, Ç. (2013). Anlamaya Yönelik Nasıl Sorular Soruyoruz? *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 41-56.
- Ar, M. E. (2019). *Fen Bilimleri Öğretmenlerine Yönelik Geliştirilen Nitelikli Yaşam Temelli Açık Uçlu Soru Hazırlama Kursunun Uygulanması ve Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Salih Çepni), Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arap, B. (2015). *Ortaokul Türkçe Öğretmenlerinin Metin İşleme Sürecinde Kullandıkları Soruların İncelenmesi: Bir Durum Çalışması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yard. Doç. Dr. Mehmet Tok). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arifoğlu, A. (2019). *Öğrenci Başarısına Okul Etkisinin Araştırılması: Tıms 2015 Türkiye Verisine Göre Çok Düzeyli Bir Analiz*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Yüksel Kavak). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aslan, C. (2011). Soru Sorma Becerilerini Geliştirmeye Dönük Öğretim Uygulamalarının Öğretmen Adaylarının Soru Oluşturma Becerilerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 236-249.
- Aslanoğlu, E. A. (2022). Beceriler ve Ölçülmesi. İçinde Karakaya (Ed.), *Açık Uçlu Soruların Hazırlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi* (s. 2-25). Ankara: Pegem Akademi.
- Ateş, S., Güray, E., Doğmeci, Y. & Gürsoy, F. F. (2016). Öğretmen ve Öğrenci Sorularının Gerektirdikleri Zihinsel Süreçler Açısından Karşılaştırılması. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 4(1), 1-13.
- Batur, Z., Ulutaş, M. & Beyret, T. N. (2019). 2018 L Türkçe Sorularının PISA Okuma Becerileri Hedefleri Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 595-615.
- Bay, D. N. & Alisinanoğlu, F. (2012). Okul Öncesi Öğretmenlerine Verilen Soru Sorma Becerisi Öğretiminin Öğretmenlerin Sorularının Bilişsel Taksonomisine Etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 80-93.
- Benzer, A. (2019). Türkçe Ders Kitaplarının Pisa Okuma Yeterlik Düzeyleri ile İmtihani. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 7(2), 96-109.
- Benzer, A. (2021). Türk Eğitim Sisteminden PISA Ne İstiyor? *Neşide Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi*, 5(5), 66-77.
- Benzer, A. (2022a) *Çocuklar İçin Dinleme Etkinlikleri*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Benzer, A. (2022b). *Çocuklar için Konuşma Etkinlikleri*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Brown, H. D. & Abeywickrama, P. (2004). *Language Assesment Principles and Classroom Practices*. New York: Pearson Education, Inc.
- Büyükalın Filiz, S. (2009). Soru Cevap Yöntemi Eğitiminin Öğretmenlerin Soru Sorma Bilgisi ve Soru Sorma Tekniklerine Etkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 167-195.
- Cotton, K. (1988). Classroom Questioning. *School Improvement Research Series*, 5, 1-22.
- Cumhur, F. (2016). *Matematik Öğretmeni Adaylarının Soru Sorma Davranışlarının Gelişiminin İncelenmesi: Bir Ders İmecesine Çalışması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). (Danışman: Prof. Dr. Bülent Güven), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Dolapçioğlu, S. (2022). PISA Düşünme Süreçlerine Dayalı Okuryazarlık Becerilerinin Öğretim Programları Bütünleştirilmesi ve Öğretim. İçinde Dolapçioğlu (Ed.), *Düşünme Süreçlerine Dayalı Okuryazarlık ve PISA* (s. 2-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Forster, M. (2004). Higher Order Thinking Skills. *Research Developments*, 11(11), 1.
- Gürbüz, M. Ç. (2014). *PISA Matematik Okuryazarlık Öğretiminin PISA Sorusu Yazma ve Matematik Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Murat Altun), Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hwang, G., Lai, C., Liang, J., Chu, H., & Tsai, C. (2017). A Long-Term Experiment to Investigate The Relationships Between High School Students' Perceptions of Mobile Learning and Peer Interaction and Higher-Order Thinking Tendencies. *Educational Technology Research and Development*, 66(1), 75-93.
- İstanbulu, E. (2021). *Okuma Okuryazarlığına Yönelik Soru Sorma Eğitiminin Türkçe Öğretmeni Adaylarının PISA Tarzı Soru Hazırlamalarına Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). (Danışman: Doç. Dr. Gökhan Arı), Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Johnson, A. P. (2017). *Okuma ve Yazma Öğretimi*. (Çeviren: A. Benzer). Ankara: Pegem Akademi.
- Karakaş Yıldırım, Ö. (2020). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Yazma Etkinliklerinin Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 315-325.
- Karatay, H. & Dilekçi, A. (2019). Türkçe Öğretmenlerinin Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme Yeterlikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 685-716.
- Kavan, N. & Adıgüzel, A. (2021). Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Süreci Eğitim Faaliyetlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Electronic Journal of Education Sciences*, 10(19), 138-155.
- Kavan, N. & Çakmak, M. (2023). Evaluation of Turkish Teachers' Views on Concept Teaching Process, *E-International Journal of Educational Research*, 14 (2), 120-140. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1192502>
- Kılıç, M. Y. (2020). İlkokulda Görev Yapan Öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Asya Studies*, 4(14), 31-50.
- Kılınç, Ç. A. (2021). Giriş. İçinde S. A. Altun ve A. Ersoy (Eds.), *Nitel Veri Analizi* (s. 1-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Madsen, H. S. (1983). *Techniques in Testing*. Oxford University Press, 200 Madison, A ve. New York, NY, 10016.
- Millî Eğitim Bakanlığı. MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı. MEB. (2019). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Özdemir, M. & Doğruöz, E. (2021). Bilimsel Araştırma Desenleri. İçinde Cemaloğlu (Ed.), *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik* (s. 65-98). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Raiyn, J. (2016). The Role of Visual Learning in Improving Students' High-Order Thinking Skills. *Journal of Education and Practice*, 7(24), 115-121.
- Schraw, G., McCrudden M. T. Lehman, T., & Hoffman, B. (2011). An Overview of Thinking Skills. İçinde G. Schraw, & D. R. Robinson (Eds.), *Assessment of Higher Order Thinking Skills*. (s. 19-46) Information Age Publishing. Inc
- Turgut, M. F. & Baykul, Y. (2019). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uysal, P. K. (2022). Türkçe Dersi Sınavlarında Yer Alan Soruların Üst Düzey Düşünme Becerileri Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(1), 136-156.
- Ültay, E., Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.
- Weaver-Hightower, M. B. (2021). *Nitel Araştırma Nasıl Yazılır*. (Çeviren: S. Turan). Elâzığ: Asos Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, D. (2021). PISA'daki Okuma Becerilerine Yönelik Soru Hazırlama Süreci. İçinde Aydın ve Yahşi (Eds.), *PISA ve Okuma Kültürü* (s. 235-253). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.